

RODE KAMHOENDERS

Dieter Arnolds, 1989, Mönchengladbach BRD

Eigenlijk is de correcte naam Rood Boshoen, want in het regenwoud leven alle vijf ondersoorten van het Rode Kamhoen. De voorouders van onze huishoenders. Volledig fout is echter de wijd verbreide naam Bankivahoender, vooral als men daarmee ook nog eens alle vijf ondersoorten van het Rode Kamhoen aanduidt. Jammer genoeg is dit begrip zo diep ingeworteld bij de liefhebbers, dat deze bijna niet meer uit te roeien is.

De naam Bankivahoen ontstond door de foutieve vertaling vanuit het Javaans naar het Engels en wel op de volgende manier:

Een Engelse natuuronderzoeker vroeg op zekere dag aan een ingezetene van Java, zo omstreeks het jaar 1780, hoe de haan heette die aan de rand van de jungle in de nabijheid van het dorp liep. De man antwoordde „Ben'kiwa” en bedoelde daarmee een bastaard van tamme huishoenders met een wilde haan uit de jungle, de Engelse onderzoeker meende echter een nieuwe soort te hebben ontdekt en vond daarbij de naam die de inboorling genoemd had Ben'kiwa zeer goed passen. Hij noemde de nieuwe soort „Gallus gallus bankiva" omdat men in Engeland een a schrijft als men een e hoort uitspreken. En door deze domme verwisseling worden tot op de huidige dag ook de ander ondersoorten van het Rode Kamhoen helaas ook met de naam Bankivahoen opgezaald. Zo wordt bijv. Gallus gallus spadiceus, het Rode Kamhoen uit Birma aangeduid met Birmees Bankivahoen, terwijl het in werkelijkheid Birmees Kamhoen zou moeten zijn.

In het nieuwe boek van Raethel worden de rode kamhoenders helaas noch nog steeds zo genoemd. De Engelsen hebben deze fout niet gemaakt, zij noemen de hoenders correct bij hun naam en waar zij voorkomen bijv. Tonkinees kamhoen en zo voort, zelfs de ondersoort uit Java die de wetenschappelijke naam Gallus gallus bankiva heeft, wordt door hen Javaans rood kamhoen genoemd. Ik persoonlijk vind het voorstel van Pierre Hermans van de kamhoenderwerkgroep heel goed. Hij stelt namelijk voor om de wilde rode kamhoenders uit Java in de toekomst Gallus gallus javanicus te noemen. Deze dingen moeten uitvoerig beschreven en bediscussieerd worden, als men zich werkelijk ernstig met deze materie bezighoudt.

Globaal kan men ook voor de drie andere soorten, het Sonnerathoent Gallus sonneratii, het Lafayettehoent Gallus lafayettei en het Groene javahoent, Gallus varius, zoals werd vastgesteld uit de ervaringen van de leden van de werkgroep, stellen, dat zij evenals de vijf ondersoorten van het rode kamhoent Gallus galus ssp. monogaam leven, dus een haan tezamen met een hen.

Ook hier schrijft Raethel in zijn nieuwe boek nog steeds dat alle soorten polygaam zouden zijn, dat blijkt dus een vergissing te zijn. Bij de rode kamhoenders en bij de Sonnerathoenders gaat het zelfs zo ver dat de haan die zich aan een hen bindt, een eclipsrui doormaakt, die hormonaal gestuurd wordt door het leggen en de broedtijd van de hen. De hanen verliezen hun bonte verenkleed en daarvoor in de plaats krijgen zij onopvallende donkere veren terwijl ze met de hen samen voor de kuikens zorgen en soms zelfs verwarmen. Al deze dingen kunnen natuurlijk maar met een hen tegelijk gedaan worden. Het is daarom een onomstotelijk bewijs dat deze hoenders in ieder geval in het broedseizoen monogaam zijn. Het jaar daarop kan de hen best een andere haan hebben totdat de kuikens groot zijn. Het verschil met de tamme gedomesticeerde hoenders zit hem daarin dat bij deze vogels een haan wel 10 hennen kan hebben, maar dit is pas onder de invloed van de mens in de loop der tijd zo gekomen.

Nu wil ik graag in het kort de verschillende ondersoorten van het rode kamhoen beschrijven.

Als eerste wil ik de *Gallus gallus gallus* noemen, die het meest aan de huishoenders verwant is. Overigens stammen alle huishoenders, groot en klein, enkel van het rode kamhoen af.

Gallus g. gallus ofwel het Cochinchinese (Eng. Cochin Chinese Red Junglefowl) komt voor in zuidelijk en midden Vietnam en zoals de naam al zegt in Cochinchina, maar ook in Kampuchea, Laos en Thailand. Zij zijn de grootste van alle ondersoorten van de rode kamhoenders. Ze onderscheiden zich van de andere door de grote witte oorschijven bij de haan en kleine blauwwitte oorschijven

bij de hen. De hennen hebben ook een zeer kleine zichtbare kam die men bij de andere ondersoorten niet ziet. Vervolgens noem ik de *Gallus g. murghi*, het Indisch rood kamhoen (Eng. Indian Red Junglefowl). Deze hoenders worden door de werkgroep speciaal, maar door Jan Bastiaensen in het bijzonder, voor de eerste maal sinds de tweede wereldoorlog, met grote moeite uit Nepal ingevoerd. Deze dieren neigen ertoe snel tam te worden en mutatief te veranderen. Ze hebben er dan ook zeker bijgedragen dat er zoveel verschillende soorten huishoenders zijn ontstaan. *Gallus g. murghi* leeft in het Himalayagebergte, op hoogten tussen de 2000 en 3000 m. Daarom kan men ze in ons klimaat zeer goed vrij in de tuin laten lopen. Zij onderscheiden zich van de *Gallus g. gallus* door rode tot bleekwitte, maar zeker kleinere oorschijven bij de hanen. Ook zijn ze wat kleiner als *Gallus g. gallus*. Het halsbehang van de hanen is afwijkend van kleur vergeleken bij dat van de andere ondersoorten van het rode kamhoen.

Als volgende ondersoort wil ik onze zorgenkinderen beschrijven *Gallus g. banikiva* of beter gezegd *Gallus g. javanicus*. Zorgenkinderen niet alleen vanwege hun naam, maar ook omdat ze nog zeer zelden in onze collecties voorhanden zijn. Deze dieren werden na de tweede wereldoorlog door het vogelpark

Haan (*Gallus gallus bankiva*)

Hen (*Gallus gallus bankiva*)

Jonge vogels (*Gallus gallus bankiva*)

Foto's: D. Arnolds

Walsrode weer in Europa ingevoerd. Interessant hierbij is, dat vele fokkers menen Bankivahoenders te hebben in werkelijkheid zijn het echter waardeloze soepkippen die zij vermeederen. Echter Gallus g. javanicus hebben zowel bij de haan als bij de hen rond afgekante veren in het halsbehang. De haan heeft steeds kleine, rode oorschijven en niet zoals Raethel helaas nog altijd in zijn nieuwe boek schrijft, witte oorschijven. De ondersoort Gallus g. javanicus is tevens de kleinste van de vijf ondersoorten.

Als volgende wil ik graag de hoenders voorstellen die in de werkgroep, als eerste in zuivere vorm werden gehouden en gefokt. Hierbij gaat het om de ondersoort Gallus g. jabouillei (eng. Tonkinese Red Junglefowl). Zij leven in de oerwouden van Junan in China, op het eiland Hainan en in Tonking Vietnam. Zij zijn de donkerste van alle rode kamhoenders. De oorschijven van de haan zijn klein en rood. De kam van de hen is slechts als een streepje zichtbaar. Deze hoenders werden door een Nederlandse importeur omstreeks 1975 ingevoerd. En voor zover ik weet heeft Jelle de Vries als eerste hiermee gefokt en de nakomelingen onder de werkgroep verdeeld. Het waren de eerste wilde kamhoenders die ook echt een eclipsrui doormaakten. En we waren daar toen allemaal zeer verheugd over. Omdat tot dan toe alles wat voorhanden was had bestaan uit bastaarden van de verschillende ondersoorten.

De Javaan had gezegd „Ben'kiwa", wij zeiden soepkippen.

En ongeveer rond 1980-1981 verkregen Jac. Jansen en Johan Bastiaansen bij een Belgische importeur 2-2 Gallus g. spadiceus (Eng. Birmese Red Junglefowl). Deze dieren komen in Junan voor maar ook in Birma en Thailand. Zij onderscheiden zich slechts weinig van de Gallus g. jabouillei.

Misschien is het ook slechts een geografische ondersoort van de Gallus g. jabouillei of omgekeerd. Als men eerlijk is, is het onderscheid slechts zeer klein. Bij de werkgroep heerst dan ook in toenemende mate de mening dat er slechts vier ondersoorten zijn, te weten de Gallus gallus gallus, de Gallus g. murghi, de Gallus g. jabouillei en de Gallus g. bankiva. En van deze laatste willen we graag een officiële naamsverbetering in Gallus g. javanicus zien te verkrijgen.

ENGLISH SUMMARY RED JUNGLEFOWL

Junglefowl, as their name states, is a species occurring in the forests of large parts of Asia. Their name, as it is called in Java, does mean a mongrel of the species and should not be used as is currently done in several European languages. This name „Ben'kiwa" means in the original language hybrid. And the working committee in BNL should like to have this name changed in Gallus g. javanicus or Javan Red Junglefowl.

Since 1975 all the subspecies were imported by members of the committee. Currently they are preparing a paper, describing and giving more information about these interesting ancestors of our domestic races of chickens.